

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№ 13.

Mercuri 29. Martie

1861.

Necrologu

pentru episcopulu Ioanu de Lemeni.

Cesset post fata livor.

Unu episcopu diecesanu prin insasi chiamarea s'a ce o are dela Ddieu si dela coreligionarii sei, ajunge totuodata a fi o persóna istorica privita din punctu de vedere bisericescu. Unu episcopu romanescu din Ardealu cu o diecesa de siepte sute mii suflete a fostu destinatu, — pana acumu, cá si fara voi'a s'a se fia totuodata si persóna istorica privita din punctu de vedere politicu si nationalu. Episcopulu Ioanu Lemeni a fostu o persóna istorica din cele mai renumite pentru romanii din Transilvani'a si gubernarea lui de 15 ani cá episcopu, a lasatu in istoria urme nesterse, placute séu neplacute, acést'a o va judecá de astadi inainte viitoriulu. In totu casulu descrierea vietiei episcopului Ioanu Lemeni in legaminte istorica ar' fi dupa a mea opiniune o lectura instructiva. Trebuie se fia remasu ceva memoriale din condeiulu reposatului episcopu, éra in Blasiu se mai afla barbati intre 60 si 80 ani, carii potu indeplii mai multe trasuri din viét'a contimpuranului loru archipastoru nenorocitu.

Alu nostru scopu este numai a cercá se indetalamu cateva intrebaciuni, ce ni se punu de catra ómenii din publiculu celu mare dupa scirea sosita despre mutarea la cele ceresci a numitului episcopu.

Ioanu Popu, din Lemnia, séu dupa daten'a profesoriloru unguri de a schimbá numele celoru mai multi scolari romani, Ioanu Lemeni, se trage din o familia romanésca vechia si nobila*). Tatalu seu fu-

*) Pe candu scriu acestea, nu amu la mana a

sese pe unu timpu oficialu de comitatu; elu destinase pe fiulu seu Ioanu pentru sciintie si anume la cursulu de drepturi in Clusiu, pentru cá se 'lu faca „domnu.“ Ioanu absolvi cu adeveratu cursulu de drepturi in liceulu din Clusiu, elu insa nu se poté induplecá nici decumu la domnia, ci ilu tragea inim'a se se faca popa romanescu, din care cauza si avuseneplaceri grele cu tata seu, carele dupa cumu spuneau batranii nostri, au si rugatu pe episcopulu Ioanu Bobu, cá se nu ia pe Ioanu la clerica. Asia s'a intemplatu ca junele iuristu dupa o petrecere de cateva luni (?) in Blasiu s'a vediutu constrinsu a trece la seminariulu diecesanu dela Oradea mare, de unde apoi totusi episcopulu Bobu la reprimitu in diecesa s'a denumindulu mai anteiu profesoru (pe cati ani si la ce studiu?), dupa aceea trimitiendulu — se intielege cá chirotom'itu de mai 'nainte, la scaunulu protopopescu din Clusiu, unde avú se suferu multe si mari neplaceri, atatu pentru ca acea parochia pe atunci érá relative fórte saraca, incatu érá preste potintia cá cu putinulu venitu alu ei se póta esi protopopulu si capelanulu seu (Dobra, fratele mai mare alu episcopului din Lugosiu), catu si ca dupa impaciuirea generala din a. 1815 a Europei si a monarchiei, aristocratia unгурésca se portá éراسi fórte aspru catra romani, adeca camu cá 'nainte de revolt'a lui Hor'a, de unde apoi urmá diverse contacturi neplacute si prigoniri intre protopopu si intre domni, mai virtosu in casuri candu din popii si dascalii romanesci érá aruncati prin temnitie, séu prinsii cu funi'a si inrolati la óste.

Eu nu seiu cati ani a nacajitu Ioanu Lemeni cá

nulu nascerii reposatului pentru cá se scimu de ce etate a fostu pe la 29. Martiu candu s'a mutatu din viétia.

protopopu in Clusiu, ceea ce tienu bine aminte este, căpela a. 1824 candu tatameu m'a dusu mai anteiu la scólele din Blasiu, raposatulu erá canonicu, profesoru de istori'a bisericeásea si secretariu alu episcopulu Ioanu Bobu, in care postu a si ramasu pana la mórtea aceluiasi episcopu, care s'a intemplatu in 2 Octombrie 1830 in vras'ta de 91 ani, in catu se póte dice cu totu dreptulu, cumca in cei 8 ani din urma ai episcopiei lui Bobu dieces'a se guberná in fapta mai multu de Ioanu Lemeni, pentruca de si Bobu avea simpathia mai mare catra Dimitrie Caianu, pe care laru fi si voitu de urmasiu alu seu, totusi de condeiu lu si de indemnatic'a lucrare a lui Lemeni nu se mai potea lipsi.

Dupa mórtea episcopulu Bobu, carui preste cativ'a luni ii ur-nase si D. Caianu, dieces'a fú tienuta de catra gubernu in veduvia pana in a. 1832, in care restimpu Ioanu Lemeni in calitate de vicariu capitulariu conduse lucrurile diecesei alaturea cu consistoriulu. Dupa ce s'au delaturatu tóte pedecile vediute si nevediute cate se lungisera in drumulu alegerii, protopopii si cate doi parochi din fiecare protopopiatu in calitatea de deputati se adunara abia in Iuniu 1832 si alesera cu o maioritate fórte cumpanitóre de 179 voturi pe Ioanu Lemeni de episcopu, éra alu doilea candidatu Isidoru Alpini protopopu si vicariu alu Salagiolui favoratu de gubernu cu scopu de a respinge pe Lemeni, care tienuse la cateva lupte uricióse cu acelasi, capata 20 voturi (restulu voturiloru s'au impartitu intre alti patru barbati din cleru).

Unanimitatea cu carea se concentrase partea cea mai mare a voturiloru pentru Ioanu Lemeni. adeveri, pana incatu acelu barbatu se bucurase pe atunci de simpathiile clerulu si ale poporulu. Omu invatiatu, frumosu, priimitoru — de si pururea saracu, celu mai bunu predicatoru din dilele s'ale, castigá inimele celoru mai multi ómeni.

Denumirea lui Lemeni din partea suveranulu ii sosi numái in 23. Augustu 1832, dupa care noulu episcopu pregatitu cu cele mai frumóse planuri pentru fericirea clerulu si a poporulu romanescu a calatoritu la Vien'a spre a depune juramentulu omagialu, dupa care abia in 9. Iuniu 1833 s'a potutu chirotoni si in 14. Iuliu instalá. Eu voescu a intóná inadinsu aceste restimpuri: de vacantia, alegere, denumire, instalare, pentru ca ele suntu pline de secrete-privitóre la clerulu unitu si totuodata la natiunea intréga din Transilvania, secrete dintre care o parte se afla

inmormentate in arhivele guberniulu provincialu si ale cancelariei de curte éra mai vertosu la presidiile loru, eara altele déca nu s'au pastratu in chartiile emeritulni episcopu Lemeni, apoi ele au descinsu cu densulu in etern'a tacere a mormentulu. Esenti'a acestor secrete pana la alte descoperiri mai norocite, se póte contrage in acestea: Totu ce voiá pe atunci Lemeni, nu voiá gubernulu. Episcopulu tienú la lupta abia trei ani, despera si incepú se lasá lucruriloru cursulu loru dictatu de provedintiaséu de órba sórte, Ddieu scie.

Toti aceia carii au judecatu vreodata pe unu episcopu romanescu — de ambele confesiuni — numai cá si cumu aru vorbi de unu simplu monarchu, éra nu cu privire neclatita la macsimele de statu domnitóre in cutare timpuri, au pecatuitu greu in sufletulu loru. Este o nespusa diferentia intre episcopii de alu caroru capu se legá fara voi'a loru responsabilitatea pentru ori ce fapta mai sgomotósa a poporulu, si intre altii, carii aru luá de buna voi'a loru o asemenea responsabilitate asupra'si Istori'a e strinsu indatorata a scóte la lumina ori ce testimonii din care se se cunósca pana la ce mesura episcopulu Lemeni a fostu nedreptatitu in acésta privintia. De esemplu: candu s'a mijlocitu complinirea facultatii filosofice pe unu cursu de doi aniintroducendu si istori'a generala carea mai 'nainte nu se invatiá de locu, episcopulu r. catolicu Nicolae Kovács care avea intru nimicu a pretinde suprem'a inspectiune si preste scóle romanesce, se opunea din puteri dicundu ca: Valachi non debent historiam discere, quia historia est oculus mundi, ci episcopulu Lemeni a sciutu strabate cu vointi'a s'a a respinge truff'a ce intimpinase. Din contra candu episcopulu in petitiunea nationala dela 1834 dechiara domnitorulu si dietei, cumca poporulu romanu fiindu fórte apasatu si impilatu, densii nu mai potu luá pe umerii loru cumplit'a responsabilitate ce li s'a impusu (dupa care lege?!), atunci potestatea care a spartu si diet'a cu baionetele, a sciutu se'mi infrice si pe episcopi asia, in catu se nu cutedie a face nici unu pasu mai departe. Se poté óre cere mai multu dela episcopi cá dela episcopi, éra nu cá dela capi ai natiunii cá natiune? Nu cade óre in asemenea timpuri tocma pe natiune datorinti'a de a impinge lucrurile mai departe, in locu de a pune manele crucisii si a se vaiet'a muieresce ca episcopii nu facu nimicu! —

Acea carii cunoscu de aprópe referintiele mele vechi catra episcopulu Ioanu Lemeni, voru trebuitotu

odata se cunósca, cumca eu nu amu nici unu felu de cauza de a me face avocatulu reposatului, iubirea in sa de dreptate me indatóra cá se spunu aceea ce 'mi dicté dia simtiulu meu ca este adevéru.

Ioanu lemeni cá archipastoru, cá capu alu unei diecese a fostu unulu din cei mai buni din cati au avutu romanii vreodata. Sub densulu clerulu unitu a castigatu multu in lumini si in autoritate, sub elu sciintiele in Blasiu au luatú alta fácia si altu sboru cu totulu diferitoru de celu din dilele lui Bobu, carui gubernatorulu Banfi ii disese odata, ca déca in Blasiu invé tia cu totii la done sute scolari romani, apoi suntu prea preste mesura multi. Totu episcopulu Lemeni prin visitatiunile s'ale canonice a reesitu a impacá si a sterge deocamudata tóte urmele proselitice care calviniloru dedesera atat'a materia de incriminati uni; acelasi episcopu isi sacrifica partea mai mare a venituriloru s'ale in folosulu clerului, largi biserica cea catedrala, repara resiedinti'a ce remasese in o stare ruinata, éra insemnatórele sume de ajutoriu pe care lea varsatu raposatulu intre parochii clerului lasu se le renumere toti aceia carii leau priimitu; eu sciu numai atata, ca uneori nu'i remanea nici o suta fiorini in casa.

Insa cá romanu, ca romanu cumu a fostu episcopulu Lemeni? audiú intrebandune cu totu adinsulu. Dupa a mea convictiune individuala si tocma in opsetiune cu totu ce se vede scrisu despre acést'a in istori'a lui I Papiu Ilarianu, episcopulu Ioanu Lemeni a fostu unulu din acei romani buni si doritori de fericirea romaniloru, carii sbiciulati de cele mai triste esperiintie, multu putienu isi perdu increderea in puterea de viatia nationala a romanului. Este in sa óre acésta insusire vreo crima? Niciodata, ci ea este numai o infrangere a credintiei in natiune prin cause din afára, pe care unu singuru omu nu le póte delaturá niciodinióra. Ca Lemeni favorá limb'a magiara? — Pentru aceea tipografi'a romanésca din Blasiu ajunsé in dilele dinsulu la o in florire, precumu aceea nu mai fusese niciodata? In favórea óre a limbei magiare episcopulu Lemeni (care se suparase reu pe mine ca amu parasitu dieces'a) numai atunci miadatu voia de a remanea in Brasiovu, candu a vediutu ca amu deschisu Gazeta si Fóia in an. 1848, dupa care insusi densulu in cointielegere cu consistoriulu seu a si cerutu voia indata, cá se se póta publicá si in Blasiu unu jurnalú, ceea ce iusa pentru atunci nu a castigatu pana la 1846 — Nu cumva pretinde cine-

va, cá unu archiereu in asemenea timpuri cumu au fostu ale lui Metternich, Bánfy, Josika, se se arunce in fruntea miscariloru? In aceea di érá se si fia delaturatu.

Dar' procesulu din a. 1843 — 1845. Ddiu se judece intre unii si intre altii; noi scimu numai atáta, ca in viéti'a omenésca adesea o ne'ntielegere aducandu pe alt'a, o animositate pe ceealalta, in urma se nasce cate o furtuna fiorósa care frange si rupe bunu cu reu fara alegere. Intr'aceea de atunci si pana acumu chiaru aceia carii au luatú parte la aceea miscari, au ajunsu ale judecá in ca si din alte puncte de vedere . . . . . Preste acést'a este unu lucru fórté delicatu si periculosu a vrea se facitu totu numai pe domnulu respondietoriu pentru portarile tuturoru ciocoiloru de curte.

Eara a. 1848? Apelamu totu la consciinti'a acelorá, carii pe atunci aflasera cu cale cá se arunce pe episcopulu Ioanu Lemeni in ur'a poporului, se'lu puna intre doue focuri, se'lu trimita la Clusiu in prad'a celoru rosii, se'lu opré sca a veni la Blasiu in Septembrie aceluiasi anu, cá se devina apoi pe man'a de o soldatesca cruda, mai pe urma si de putintie'a s'a avere despoietu, apoi esilatu din patri'a s'a si aruncatu in prinsórea unei monastiri straine, in care nu mai inceta de a versá lacreme pana la capetulu vietiei s'ale, memorandu adesea mai virtosu brutalitati-le cu care a fostu tractatu in Clusiu dupa impacuirea tiei. Discite mortales. — In locu se puneti pe capii vostrii tocma 'nainte, in gur'a tunuriloru si a pusceloru, in verfulu sabiloru si alu pumnaletoru, pentrucá in urmatoriulu minutu se nu'i mai aveti, luati 'i mai virtosu in mijloculu vostru, acumu si pururea . . . . . —

G. Baritiu.

Protocolu

din 21. Februarie 1861.

luatu la oficiulu opidanu Hatiegu de catra reprezentantii comunali pentru dechiararea limbei romane de limba oficiósa, si restaurarea magistratului in starea s'a din anulu 1848.

In presentia subscrisiloru reprezentanti comunali cu totii se infaóiosiará, si adunanduse si personalulu oficiului actuale, sesiunea se constitui si dechiará de deschisa.

In asta sesiune vine mai înainte de tóte cá o detorintia preferinda restaurarea magistratului opidanu, dupa form'a s'a din ante de a. 1848, apoi dechiararea limbei romane de limba oficiósa, la desbatere.

Dupa o desbatere preliminară se decreta, cá:

Magistratulu Opidanu se se restauredie dupa norm'a din ante de a. 1848, si se fia subordinatu de adreptulu inaltului guvernului provinciale, apoi cá in viitoriu tóta manipulatiunea obiectelor comunale, acelea de ori si ce natura, se se póte si se se pertractedie singuru numai in limb'a romana, apoi ori ce ordinatiuni séu mandate mai inalte indreptande catra comun'a Hatiegu si respective catra magistratulu le voru primi reprezentantii oficiului singuru si numai in limb'a romana, din urmatórele motive :

1 Prin diplom'a din 20. Octombree, si manualulu de acelasiu datu indreptatu catra presedintele ministeriului contele de Rechberg a respicatu suveranulu dorint'a s'a pré'nalta de a restaurá Transilvania dupa normele constitutionale din 'nainte de a 1848.

Opidulu Hatiegu din seculi inaintati a avutu in fruntea s'a magistratulu subordinatu de adreptulu guberniului provinciale si coordinatu totutoru celorlalte oficiuri municipale si comitatense; acestu magistratulu a custatu in tóte tempurile, ba chiaru si sub sistem'a sugrumatória confiniaria, pana la a. 1855.

In anulu acest'a aflandu prefectura cu cale a organisá oficiele comunale fara de totu temeliiulu si cauza fundata, numai pentruca astfelu i se vedea mai corespondetoriu, reduse magistratulu la oficiu comunale dupa normele bohemice cu numirea de „Marktrichteramt.“

Prin actulu acest'a a doritu in prefectura a calcá cu picioarele unu dreptu de mai multe secluri, la care fapta arbitraria nici ca a avutu chiamare, pentru aceea dara ne mai potendu si ne mai voindu a suferi astufeliu de nelegiuri incarcate din partea legionului civilisatoriu, carele cá locustele ne inundara patri'a, acumu re'ntorcandune la institutiunile nóstre municipale, dechiaramu casarea numirei de „Marktrichteramt“ si restaurarea magistratului dupa formele s'ale anteepocale, totuodata insemnamu, ca pentru venitoriu cu restaurarea intregi Transilvaniei numai decatu voimu a sci si magistratulu subordinatu de adreptulu inaltului guvernului provinciale, pana atunci inse dorindu a incungiu'rá tóte frecarile neplacute cu barbatii neconstitutionali, vomu remané in re-

ferintiele oficióse pe piciorulu presente, cu aceea adaugere, cá oficiulu opidanu, nu cá Marktrichteramt, ci cá magistratulu se figuredie. —

2. Limb'a romana fiindu in absolut'a mai ritate in acestu Orasiu, de astadi inainte basati pe autagrafulu pré 'naltu alu Maiest. c. r. apostolice din 21. Decembre 1860, datu Escelentiei s'ale presiedintelu' cancelariei aulice transilvane Br. Franciscu Kemeni, pentru tóte trebile comunale, orasieneseci, ecli-siastice si scolastice, o dechiaramu cá limba oficiósa si dorimu a se aduce la cunoscienti'a oficielor competinti, cá pentru venitoriu tóte ordinatiunile se ni se trimita numai in limb'a romana, pentru ca numai asia se va puté efeptu dreptulu egalitatei respicatu de suveranulu prin 'nalt'a diploma din 20. Octombree 1860; afara de aceea folosindune de limb'a materna romana, vomu aflá inlesnire si inaintarea nóstra intielectuale si literaria, de óra ce poporulu va aflá mai multu interesu si indemnu de a studié limb'a materna, pana acumu mai cu totulu delaturata. —

3. Prin purtarea trebiloru comunale in limb'a materna ni se asecuré dia totuodata si esistinti'a nóstra nationala, care in atatea cente de ani fú fórté barbaru periclitata si chiaru si acumu se incérea inimicii nostrii a ne o periclitá, éra noa nationalitatea fiindune unu sanctuariu fórté pretiosu, ereditu dela strabunii nostrii romani, „ne dechiaramu pentru apararea acelei'a in sensulu ordinatiuniloru c. r. chiaru si cu perderea vietiei.“ —

4. Actulu nostru de astadi e totuodata si unu gagiu de precautiune in contr'a tendintieloru suprematice ce le vedemu venate de fratii magiari, carii amat'a nóstra patria Transilvania totudeaun'a autonoma dorescu a o fusión'a in Ungaria. —

Datu in Hatiegu in datulu mai susu.

Reprezentantii comunei :

Georgiu Balasiu m. p., Marcusu de Popesco m. p., Ioane Ivascu m. p., Nicolau Czelegredeanu m. p., Marcu Moldovanu m. p., Avramu Csiuciu m. p., Marcus Munteanu m. p., Dinu Apostolu m. p., Pavelu Alexe m. p., Nicolau Tocaciu m. p., Nicolau Popescu m. p., Ludovicu Munteanu m. p.

Reprezentantii magistratului :

Nicolae Balasiu m. p., jude primariu. Ioane Kassanu m. p., senatoru sub-casariu. Anton Aszlanj m. p., senatoru sub-economu. Nicolae Petroviciu, m. p., senatoru. Casariu si economu vacatu. Constantinu Apostolu m. p., secretariu.

Incunoscintiarea

on. oficiu c. r. pretoriale in Hatiegu.

Cu pré 'nalt'a diploma din 20. Octombrie a. tr., precumu si cu biletulu de mana de acelasiu datu in dreptatu catra ministrulu presiedinte Rechberg Maies-tatea S'a c. r. s'a induratu a respicá restaurarea Pa-triei nóstre Transilvania dupa normele constitutiona-rie din ante de 1848 si o deplina egalitate a tutu-roru drepturiloru.

Opidulu Hatiegu a avutu in urma cu mai multe sute de ani unu magistratu in frunte, carele erá dea-dreptulu subordinatu inaltului guvernului provinciale, si coordinatu tuturoru celorlalte oficiuri municipale si comitatense, carele in form'a s'a strabuna custa pana la 1855.

In anulu predisu aflandu cu cale marit'a pre-fectura reorganisarea oficielor comunali, casa ma-gistratulu, si instata dupa forma bohema oficiulu co-munale, cu numire „Marktrichteramt.“

La asta fapta calcatória de drepturi de sute de ani usuate, nu numai ca nu a fostu chiamata in pre-fectura, da neci autorizata; nu a fostu pentru ca le-gea comunala, care nascú mórtá, nu fusese pusa in viétia si asia totu actulu e numai arbitrariu. —

Cu restaurarea Transilvaniei, e legata natural-mente si restaurarea magistratulu nostru, apoi pe temeliulu diplomei suverane din 20. Octombrie a. tr. alu biletulu de mana de acelasiu datu, si autografu-lui pré 'naltu alu Maiesstatii c. r. apostol-ce din 21. Decembrie 1860, datu catra Escel. S'a presiedintele cancelariei aulice transilvane, B. Franciscu Kemeni, in puterea dreptulu egalitatei respicatu de catra su-veranu suntemu indreptatiti a ne folosi in tóte afaceri-le nóstre numai de limb'a materna romana.

Din aste motive pornindu magistratulu cu re-presentantii comunali in sesiunea de astadi au decre-tatu restaurarea magistratulu dupa normele constitu-tionarie din ante de a. 1848 cu acea adaugere, cá pana la restaurarea si reorganisarea intregi Tran-silvaniei se remanemu in referintiele oficiale actu sta-tatórie, inse cu numire de magistratu, apoi a decre-tatu inaugurarea limbei romane cá limba oficiósa in tóte afacerile comunali orasianesci, eclisiastice si sco-lastice.

Ambele aceste decretari se aducu onoratulu in c. r. oficiu pretoriale la cunoscintia oficiósa cu acea adaugere, cá pré laudatulu oficiu pretoriale pentru

venitoriu se binevoiesca a ne impartasi tóte ordina-tiunile si mandatele mai inalte numai in limb'a ma-terna romana, carea este in absoluta maioritete, pen-tru ca din contra, ordinatiuni in alte limbi nu numai nu le vomu priimi, dara totudeauna pe lunga protes-tarea cuvenita le vomu returná acolo de unde au ve-nitu, si asta cu atatu mai vertosu, pentruca cunósce-rea limbei poporului e conditio sine qua non pentru purtarea oficiulu, si necunósccerea aceleia nu trage dupa sene neci o escusare. —

Hatiegu in 27. Februaru 1861.

Oficiulu Magistratuale.

Nicolau Baiasiu m. p., jude primariu.

Mai registramu aici si bravele comune din no-tariatulu Racoviti'a, ad. acést'a si Sebesiu de susu, Sebesiu de josu, ai caroru reprezentanti luara proto-colu inca in 28. Decembrie 1860 cu indatorirea pentru sine si urmatori, cu jnramentu, ca dela prim'a Ianu-ariu 1861. inainte, ori ce mandate séu scrisori ofici-ale li s'aru tramite in ori ce limba si nu romanescé nu le va bagá in séma cá obligatóre, ci le voru tra-mite de unde voru veni si in solidum si unulu cate unulu.

Ducase in Acheronta si servésca Domnitoriulu de acolo, cine nu crede in viétia politica nationala a romanulu si a celui din Austria. Asia fratiloru! „Padi'a buna feresce primejdia rea,“ asteptamu acés-ta dovada de viétia dela tóte comunele romane si chiaru dela acelea unde nu facu maioritetea, fia mes-tecati cu unguri ori cu germani — totu atata.

Asteptamu, cá la ori ce desbateri si in congrega-tiunile comitatelorui fiacare romanu nerenegatu sa-si vorbésca limb'a s'a, tocm'a asia cá si in dieta; astu-feliu ne va stimá tóta lumea, de si la inceputu voru dá si din umeri.

Catra on. femei romane!

(Urmare din Nr. tr.)

Pieptulu la hain'a pentru dame, e o idea impru-mutata din form'a scutulu (pavada, clipeu) romanu vechiu. — O dama, cu asia pieptu la vestmentu, se-si aduca aminte de timpii trecuti ai natiunii, si se scia adi, ca pieptulu unei romane brave trebuia se fia scutu de aperare pentru patria si natiune, si aceste, cu multu voru fi mai fericite si glorióse, déca chiaru si pieptulu romaneloru e scutu tare pentru ele. — In istori'a nóstra figurara mai multe romane brave, —

istoria noastră viitoare trebuie se strălucască și prin faptele femeilor romane. — Nu seuitati ca pieptul mamei lui Stefanu cel mare a fostu scutul patriei, și ea a facutu pe fiu, că se scape națiunea s'a!

Umerulu cu manec'a scurta, însemnădia barbati'a vechia, și ingrigirea comuna. — Romanii avea manece scurte, și eră acoperitu numai umerulu, pe carele diacea greumintele patriei și ale națiunei! — Femeile romane de adi, se nu se seuite, ea au datorintia se iée parte la greumintele barbatorilor pentru patria și națiune. Ingrirea pentru aceste o purtati în comunu cu barbati, timpul pretinde ajutoru moralu și dela Domniele Vostre. —

Modestia și civilisatiunea aduce cu sene că se nu se pòrte brânjele gole, și se se védia pelea — ori, catu aru fi de mandra — mai pana la umeru. Ce s'aru fi potutu face dara mai bine decatu cămesi'a alba cu maneci lungi pe eumu se vede și la tierene; éra de sub manec'a scurta a umerului, se aterne o alta maneca larga și lunga. — Acestei nu-i putemu da alta însemnare decatu ca „man'a trebuia se se misce libera“ éra taieturei prin mediloculu manecii decatu libertate și mana se pòte eliberá, de totu ce aru legá-o, ca atunci cându timpul pretinde se lucré, se sacrifice pentru binele nostru publicu. —

Breulu e sustienutu din vechime și adoptatu și din portulu de adi. — O romana cu ce pòte fi incinsa mai bine și frumosu, decatu cu unu breu întunecat, cei aréta seriozitatea și ingrigirea pentru sòrtea națiunii? éra pe breu, schintei și fulgere de aur; caci precumu intru metale aurulu e mai de frunte, — așa intru fapte, virtutea străluce mai tare și e mai pretioasă, — o virtute carea resare din schinteile amórei de putria și națiune o virtute carea strabate că fulgerulu, și sfarama nepasarea și demoralizarea. —

Aceste suntu ideile și simțimintele, ce me condusera la idealulu pentru portulu damelor romane; éra la figur'a pentru portulu domnișóreloru, am de a face observatiunile aceste. —

Frisur'a e dupa statuele aflate în Pompeiu și Erculanu, și sémăna de totu cu perietur'a multoru tierene romane. Sirm'a acésti'a se pòrta și adi, și s'a adausu frisurei, că se pòta servi de ajutoriu pentru atinerea perului, și cu ros'a alba se servésca de acocietura (Kopfsputz). — O fétă romana, ce pòte purtá pe fruntea ei, și se-i stée mai bine, decatu o plan-

tica, și rosa alba semnulu nevinovatiei, modestiei și virtutii, că se si aducă aminte de caracterulu Lucretiei.

La romanele tierenei cămesi'a e vestimentulu de frunte, și mai frumosu de pe cămesi'a se vede cumu scia lucrá atare fétă, și cu catu cămesi'a e mai frumosu lucrata de manele ei, cu atatu mai mare onóre 'i face. — Mârgelele în asemenea colóre, și modu se pòrta în unele prejururi, — pana într'altelē galbeni etc. —

Peptarielē la romane suntu de totu feliurite; acelu din jurnalul e unulu carele mai tare sémăna cu unu pieptariu italianu. Aceste se potu face în mai multe feliuri. —

Breulu domnișórei e naționalu, — pentruca naționalitatea trebuia plantata în sinulu familiei, și toti fiii familiei trebuiescu încinsi cu breulu naționalitatii, că se crésca drepti, și se nu se mai induplece, se crésca mandri și solidi.

Opregulul din Banatu, e reprezentatu în catrinti'a de colórele naționali civilisatiunea și seriozitatea aduce cu sene, că opregulu, acelu vesmentu popularu și de totu pitorescu — éra fétă cu civilisatiunea, de totu teatralu, — — numai reprezentatu (în multemoduri) se-lu avemu în portulu civilisatu, și mai puțin pruncentiele pana catra 12 ani l'ar poté avea în origine. —

Că totusi, nici chiaru reprezentarea se fia batátore la ochi, catrinti'a alba e unu ce mai acomodat de a fi primitu. —

Pentru tóte aceste, credu că începutulu meu va fi primitu în nume bunu, — caci am deschisu calea că pe viitoriu se scrutam felinrimea porturilor populare romane, apoi impartindule dupa prejururi, — fiacare portu românescu în deosebi se-lu desvelim în însusirile lui mai caracteristice, și se-lu civilisam sustienendu naționalismulu în elu. — Se împreunam energi'a, se comunicam portulu realu, și ideile pentru civilisatiunea lui, și atunci credeti, că vomu ave porturile cele mai frumoșe în Europa.

Cu acésti'a suntemu datorin nu numai catra naționalitatea noastră, ci și catra lumea străina. — Mai sinceru 'i vomu aréta noi porturile noastre decatu niște străini, carii adeseori condusi de invidia, ne desémăna așa cumu nu neamu potutu nici visá. —

Apoi trebuie sciutu, ca din lume, cea mai mare parte e semiculta, și partea acésta numai despre portu cunòșce romanismulu carele déca e reu, séu

прекъмъ възстареа, провъшереа комънеі комитатенсе се се промовэзіе шчл. —

Дънъ ачесте се аіетъ дитр'ънъ ентэсіастъ дп-
 фокатъ ші гласъ ресънъторіа потаріаъ комънале Але-
 сандръ Ст Шълзуъ къ о кэвентаре дп лімъ ротънъ
 (о vomъ vedé дп алтъ Фііе). Дескоперіндъ неспъса
 възкріе ші депліна дпкредере а попоръзі ротънъ къ-
 тръ персопа Івстріатеі Сале; — amintendъ de odатъ
 ші de сфөрінгеле, недрептъдіріле трекуте, прекъмъ ші
 ачеса: къ къ дпчерката апексаре а комитатълі За-
 рандъ кътръ Ъгаріа, romanіlorъ еръ се дптъмплі зпъ
 чева „despre noi фъръ de noi“; апоі фіні ораціэнеа
 са къ ачса: къ попоръзъ romanъ дела ренъміта дпдіе-
 ленчэне а Івстріатеі Сале сперэзъ, къ ва фі коплъ-
 кръторіа спре реалісареа дрептъдіріле націэнеі ро-
 мане одвеніторе, спре възстареа, апърареа ші дпфлорі-
 ріеа патріеі комъне; а віедеі констітуціонале, ші а
 прінсіпелзі. — Фініндъ Шълзуъ ораціэнеа са. Івстрі-
 татеа са інтръ дп сала преторіаъ — аіче протопрес-
 вітерълі г. р. Reverendісімъ Домнъ Іосіфъ Башіа дп
 фръптеа преодіlorъ дп архідіаконатъ маі цпнъ о кэ-
 вентаре кътръ Івстріатеа Са ротънэскъ. Дънъ дп-
 къ релеті тареа възкріе ші дпкредере а ротъніlorъ
 дп персопа Івстріатеі Сале — aminti de персекъці-
 зніе ші недрептъдіріле тімпълі трекутъ de зшізъріе
 пентръ фомті іоваді ші етерна ремініченді челоръ de
 Імператълі Іосефъ алъ II. факъте, ші комънъ, къ Імпе-
 раті Іосефъ, адікъ челъ поменітъ ші челъ de презентъ
 регнанте фъръ чеі маі тарі аперъторі прекъмъ аі кла-
 селоръ ашіа ші аіпацізіlorъ скъвіте ші аспріте. —
 Ші къ ачэста се фінтръ соленітъділе пріміреі.

(Ва зрма.)

Кътръ конференція націоналъ дп Сібіа!

(Ърмаре.)

Фокълъ тета дъмінэзъ
 Тотъ Савініаъ челъ фамосъ
 Къ дівіне съпте разе
 Дп ачестъ темпъ фъртэносъ.

Тоці с'адънъ дп цера тотъ
 Да сънциі архіереі
 Ка пентръ romana глътъ
 Сфатъ се цпнъ тоці къ еі,

Сфатъ цпнъръ, консхлтаръ
 Талентеле de romanі
 Ші егалітатеа 'п деръ
 О редъкъ къ браціе тарі.

Чеі Чесарі тарі дела Рома
 Къ Ромълі ші Рѣмъ 'п фръпте

Въдъ немоці сїі дп тонна
 Ка ші дешіі, браціе мадте

Констрінгандъ, ші 'п provedінгъ
 Резімаці кзмъ се зпескъ
 Тоці къ тоці 'птро кредінгъ
 Къ зпъ фокъ дънезеіескъ —

Векі ші темері ценіалі
 Стаъ ка мънціі дптъріці
 Къ таленте тарі ші рарі
 Факъ тоці наші нмеріці,

Даъ се стріче векілъ жъгъ
 Челъ пъртаръ аісеі Ромъні
 Де зпъ темпъ ръкъ фърте дънъ,
 Кзмъ аръ фі легаці de мъні,

Да декретъ 'пврътескъ
 Сфартъ жъгълъ с'адінезъ
 Пре тотъ ценълъ ротънэскъ
 Кърпъ егалітъді діктэзъ.

Чесаріі стаъ ші се тіръ
 Де честе таленте тарі
 Кзмъ de ce тотъ пъдъшпръ
 Маі de дозъ мїі de ані!

Ші кзмъ дп темпъ скъртъ резшіа
 Чеі маі дъмінаци ероі,
 Ка Romanълі сеі фїз
 Разъмъ ші кондъкъторіа!

Домълъ съптъ нъ неа лъсатъ;
 Пентр' а пострэ тарі пькате
 Са 'ндъратъ ші неа іертатъ
 Ші неа датъ егалітате.

Салтъ мъндръ Ромъніме!
 Ші дъ харъ ла zeitате;
 Салтъ бравъ de жъніме!
 Къ'дї препарі егалітате;

Салтъ съптъ преоціме
 Къ сънциіі архіереі
 Пентръ воі стаъ дп фръдїме
 Дрептълъ аперъндъ ка деі!

Баръ воі атлеці romanі!
 Стаді къ сълетъ къ кредінгъ
 Пентр' а вбегтръ таре віцъ
 Нъ въ віндеці пентръ вапі!

Къ кпънеде de лазрі
 Въ астрептъ о паціэне
 Ка 'пвінгъндъ пре чеі бълъзрі
 Се ве възкръндъ кпъне.

Bozinta mare 1861.

M. C. Ноакълъ.